

GUJARAT DAY

Home > General Knowledge > ગુજરાત વિશે જાણવા જેવું | Gujarat Vishe Janva Jevu

General Knowledge

ગુજરાત વિશે જાણવા જેવું | Gujarat Vishe Janva Jevu [PDF]

By Rishita 02/06/2026

2 0

ગુજરાત ભારતના સૌથી પ્રગતિશીલ અને સાંસ્કૃતિક રીતે સમૃદ્ધ રાજ્યોમાંનું એક છે. ગુજરાત વિશે જાણવા જેવી ઘણી રસપ્રદ બાબતો છે. જે રાજ્યને અન્ય રાજ્યો કરતાં અલગ ઓળખ આપે છે. ગુજરાતમાં જાણવા જેવી અનેક બાબતો છે જેની માહિતી અહીં તમને જોવા મળશે.

આપણા રાજ્યનો ઇતિહાસ હજારો વર્ષ જૂનો છે અને લોથલ તથા ધોળાવીરા જેવી પ્રાચીન હડપ્પા સંસ્કૃતિની વસાહતો આજે પણ ગુજરાતના ગૌરવશાળી ભૂતકાળની સાક્ષી આપે છે. ગુજરાતનો દરિયાકિનારો ભારતના સૌથી લાંબા દરિયાકિનારાઓમાંનો એક છે.

ગુજરાત વિશે જાણવા જેવું (Gujarat Vishe Janva Jevu)

ગુજરાતની સંસ્કૃતિ અને પરંપરા પણ જાણવા જેવી છે. અહીંના લોકો તેમની મહેમાનગતિ, સાદગી અને ઉદ્યોગસાહસિકતા માટે જાણીતા છે. નવરાત્રી ગુજરાતનો સૌથી પ્રસિદ્ધ તહેવાર છે, જેમાં વિશ્વભરમાંથી લોકો ગરબા અને ડાંડીયાનો આનંદ માણવા આવે છે.

ભારત દેશના પશ્ચિમ કિનારે આવેલું ગુજરાત એક એવું રાજ્ય છે. જેનો ઇતિહાસ અતિ ભવ્ય છે, જેની સંસ્કૃતિ અત્યંત સમૃદ્ધ છે અને જેની આર્થિક ક્ષમતા સમગ્ર વિશ્વમાં ડંકો વગાડી રહી છે. "જે જે ગરવી ગુજરાત" કહીને કવિ નર્મદે જે ભૂમિના ગુણગાન ગાયા છે. તે ભૂમિ વિશે જાણવા જેવી વાતોનો દરિયો એટલો વિશાળ છે કે તેને સમજવામાં વર્ષો નીકળી જાય.

જો તમે ગુજરાતના રહેવાસી હોવ, અથવા તો ગુજરાતની મુલાકાત લેવા માંગતા હોવ, તો આ લેખ તમારા માટે જ્ઞાનનો એક અનમોલ ખજાનો સાબિત થશે. આ વિસ્તૃત અને ઊંડાણપૂર્વકના બ્લોગ પોસ્ટમાં આપણે ગુજરાતના ઇતિહાસ, ભૌગોલિક વિશેષતાઓ, સંસ્કૃતિ, તહેવારો, મહાન વિભૂતિઓ અને અજાણ્યા તથ્યો વિશે વિગતવાર ચર્ચા કરીશું.

ગુજરાતની ભૌગોલિક અને રાજકીય રૂપરેખા

કોઈપણ પ્રદેશને સમજવા માટે તેની ભૌગોલિક સ્થિતિ જાણવી ખૂબ જ જરૂરી છે. ગુજરાત ભારતનું પશ્ચિમમાં આવેલું સરહદી રાજ્ય છે.

- **દરિયા કિનારો:** ગુજરાત પાસે ભારત દેશના તમામ રાજ્યોમાં સૌથી લાંબો દરિયા કિનારો છે. આ દરિયાઈ પટ્ટો આશરે **૧,૬૦૦ કિલોમીટર** જેટલો લાંબો છે. આ લાંબા દરિયા કિનારાને કારણે જ સદીઓથી ગુજરાત વૈશ્વિક વેપારનું મુખ્ય કેન્દ્ર રહ્યું છે.
- **સરહદો:** ગુજરાતની ઉત્તરે રાજસ્થાન, પૂર્વમાં મધ્ય પ્રદેશ, દક્ષિણમાં મહારાષ્ટ્ર અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ દીવ, દમણ અને દાદરા-નગર હવેલી આવેલા છે. જ્યારે તેની વાયવ્ય (North-West) સરહદે પાકિસ્તાન દેશ આવેલો છે.
- **રાજધાની અને મુખ્ય શહેરો:** ગુજરાતની સ્થાપના સમયે તેનું પાટનગર અમદાવાદ હતું, પરંતુ વર્ષ ૧૯૭૦માં તેને બદલીને ગાંધીનગર કરવામાં આવ્યું, જે ભારતનું એક સુનિયોજિત "ગ્રીન સિટી" તરીકે ઓળખાય છે. અમદાવાદ આર્થિક પાટનગર છે, સુરત ડાયમંડ અને ટેક્સટાઇલ સિટી છે, વડોદરા સાંસ્કૃતિક નગરી છે અને રાજકોટ સૌરાષ્ટ્રનું હૃદય છે.

ગુજરાતનો ભવ્ય ઇતિહાસ: સિંધુ ખીણથી આધુનિક યુગ

ગુજરાતનો ઇતિહાસ હજારો વર્ષ જૂનો છે. આ ભૂમિ પર માનવ સંસ્કૃતિના વિકાસના પ્રારંભિક પુરાવાઓ મળી આવ્યા છે.

સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિ (Indus Valley Civilization)

ગુજરાતમાં સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિના અસંખ્ય અવશેષો મળ્યા છે. જેમાં મુખ્ય બે સ્થળો વિશ્વવિખ્યાત છે.

૧. **લોથલ:** અમદાવાદ જિલ્લામાં આવેલું લોથલ વિશ્વનું સૌથી જૂનું માનવસર્જિત બંદર (Dockyard) માનવામાં આવે છે. અહીંથી પ્રાચીન સમયમાં મેસોપોટેમિયા અને ઇજિપ્ત સુધી વેપાર થતો હતો.

૨. **ધોળાવીરા:** કચ્છના ભચાઉ તાલુકામાં આવેલું ધોળાવીરા તેની અદ્ભુત નગરરચના અને વોટર મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (Water Harvesting) માટે જાણીતું છે. યુનેસ્કો (UNESCO) દ્વારા તેને વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટ જાહેર કરવામાં આવી છે.

મૌર્ય, ગુપ્ત અને સોલંકી વંશ

ચંદ્રગુપ્ત મૌર્ય અને સમ્રાટ અશોકના સમયમાં પણ ગુજરાત એક મહત્વનો ભાગ હતું. જૂનાગઢમાં આવેલો અશોકનો શિલાલેખ આ વાતની સાક્ષી પૂરે છે.

ગુજરાતનો સુવર્ણકાળ એટલે **સોલંકી વંશ**. સિદ્ધરાજ જયસિંહ અને કુમારપાળના શાસનકાળ દરમિયાન ગુજરાતની કળા, સાહિત્ય અને સમૃદ્ધિ ચરમસીમાએ હતી. પાટણની પ્રખ્યાત **રાણકી વાવ** (Rani ki Vav) આ જ સમયગાળામાં બંધાઈ હતી, જે આજે ભારતની ચલણી નોટો પર પણ સ્થાન પામી છે.

ગુજરાત રાજ્યની સ્થાપના (મહાગુજરાત આંદોલન)

૧૫ ઓગસ્ટ ૧૯૪૭ના રોજ ભારત આઝાદ થયું ત્યારે ગુજરાત બૃહદ મુંબઈ રાજ્યનો (Bombay State) એક ભાગ હતું. પરંતુ ગુજરાતી ભાષી લોકો માટે અલગ રાજ્યની માંગ સાથે **ઇન્દુલાલ યાજ્ઞિક** (ઇન્દુયાયા) ની આગેવાની હેઠળ 'મહાગુજરાત આંદોલન' શરૂ થયું. લાંબા સંઘર્ષ બાદ, **૧ મે ૧૯૬૦** ના રોજ ગુજરાત એક અલગ સ્વતંત્ર રાજ્ય તરીકે અસ્તિત્વમાં આવ્યું. રવિશંકર મહારાજના હસ્તે સાબરમતી આશ્રમ ખાતે ગુજરાત રાજ્યના ઉદ્ઘાટન વિધિ સંપન્ન થઈ હતી.

ગુજરાતની અદ્ભુત કળા અને સાંસ્કૃતિક વારસો

ગુજરાતી સંસ્કૃતિ રંગબેરંગી અને જીવંત છે. અહીંની લોકકળા, સંગીત અને નૃત્ય વિશ્વભરમાં આકર્ષણનું કેન્દ્ર છે.

ગરબો: વિશ્વનું સૌથી મોટું નૃત્ય પર્વ

જ્યારે સંસ્કૃતિની વાત આવે ત્યારે 'ગરબા'નું નામ સૌથી પહેલા મનમાં આવે. આસો મહિનામાં આવતી **નવરાત્રિ** દરમિયાન સતત નવ દિવસ સુધી ચાલતો આ મહોત્સવ વિશ્વનો સૌથી લાંબો નૃત્ય ઉત્સવ છે. વર્ષ ૨૦૨૩માં યુનેસ્કો દ્વારા ગુજરાતના ગરબાને 'અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસો' (Intangible Cultural Heritage) તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે.

હસ્તકલા અને કાપડ ઉદ્યોગ (Handicrafts)

- **પાટણના પટોળા:** "છેલ્લી જી રે મારી હાટું પાટણથી પટોળા મોંઘા લાવજો..." આ ગીત પાટણના પટોળાની ભવ્યતા દર્શાવે છે. બંને બાજુ સરખી ભાત ધરાવતું આ રેશમી વસ્ત્ર કુદરતી રંગોમાંથી બને છે અને તે વર્ષો સુધી ફાટતું નથી કે તેનો રંગ જતો નથી.
- **કચ્છનું ભરતકામ:** કચ્છની રાબારી, આહીર અને મૂતવા કોમની મહિલાઓ દ્વારા કરવામાં આવતું અરીસા (Mirror work) અને સોય-દોરાનું બારીક ભરતકામ વૈશ્વિક સ્તરે પ્રખ્યાત છે.
- **બાંધણી:** જામનગર અને જેતપુરની બાંધણી તેના પરંપરાગત ટપકાંવાળી ડિઝાઇન અને ચળકતા રંગો માટે જાણીતી છે.

ગુજરાતના પ્રવાસન સ્થળો: વિવિધતા અને ભવ્યતાનો સંગમ

ગુજરાત પ્રવાસનની દ્રષ્ટિએ ભારતનું સૌથી વૈવિધ્યસભર રાજ્ય છે. અહીં એક તરફ અરબી સમુદ્રનો વિશાળ કિનારો છે, તો બીજી તરફ કચ્છનું અદ્ભુત સર્કેટ રણ છે. એક તરફ ગીરના ગાઢ જંગલોમાં વિહરતા એશિયાટિક સિંહો છે, તો બીજી તરફ હજારો વર્ષ જૂનો ભવ્ય સાંસ્કૃતિક અને ધાર્મિક વારસો છે. ગુજરાત ટુરિઝમની ટેગલાઇન "**કુછ દિન તો ગુજારો ગુજરાત મેં**" પ્રવાસીઓને આ જ વૈવિધ્યનો અનુભવ કરવા આમંત્રિત કરે છે.

૧. ઐતિહાસિક અને સાંસ્કૃતિક પ્રવાસન સ્થળો

ગુજરાતનો ઇતિહાસ હજારો વર્ષ જૂનો છે. અહીં પ્રાચીન સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિથી લઈને સોલંકી યુગના સ્થાપત્યો અને ભારતની આઝાદીની લડતના જીવંત સ્મારકો આવેલા છે.

ધોળાવીરા અને લોથલ (સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિ)

- **ધોળાવીરા (કચ્છ):** ખદીર બેટમાં આવેલું આ સ્થળ ૫,૦૦૦ વર્ષ જૂની હડપ્પીય સંસ્કૃતિનું નગર છે. તેને યુનેસ્કો (UNESCO) દ્વારા વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે. અહીંની અદભુત નગરરચના, અંડરગ્રાઉન્ડ ગટર વ્યવસ્થા અને વરસાદી પાણીના સંગ્રહ માટેના વિશાળ જળાશયો (Water Harvesting System) તે સમયના ઇજનેરીની કુશળતા દર્શાવે છે.
- **લોથલ (અમદાવાદ જિલ્લો):** ભાલ પ્રદેશમાં આવેલું લોથલ પ્રાચીન સમયનું એક સમૃદ્ધ બંદર હતું. અહીંથી મળેલું માનવસર્જિત ડોકયાર્ડ (બંદર) દર્શાવે છે કે હજારો વર્ષ પહેલાં પણ ગુજરાતનો વેપાર છેક મેસોપોટેમિયા અને ઇજિપ્ત સુધી વિસ્તરેલો હતો.

રાણકી વાવ અને મોઢેરા સૂર્ય મંદિર (ઉત્તર ગુજરાત)

- **રાણકી વાવ (પાટણ):** સોલંકી વંશના રાણી ઉદયમતીએ તેમના પતિ ભીમદેવ પ્રથમની યાદમાં આ સાત માળની ભવ્ય વાવ બંધાવી હતી. વાવની દીવાલો પર કંડારેલી ભગવાન વિષ્ણુના દશાવતાર અને અપ્સરાઓની મૂર્તિઓ શિલ્પકલાનો ઉત્કૃષ્ટ નમૂનો છે. આ વાવ પણ યુનેસ્કોની વર્લ્ડ હેરિટેજ યાદીમાં સામેલ છે અને ભારતની ૩. ૧૦૦ ની ચલણી નોટ પર પણ અંકિત છે.
- **સૂર્ય મંદિર (મોઢેરા):** પુષ્પાવતી નદીના કિનારે આવેલું આ મંદિર સોલંકી રાજા ભીમદેવ પ્રથમે બંધાવ્યું હતું. આ મંદિરની ખાસિયત એ છે કે સૂર્યનું પ્રથમ કિરણ સીધું ગર્ભગૃહમાં રહેલી સૂર્ય પ્રતિમા પર પડતું હતું. મંદિરની સામે આવેલો 'રામકુંડ' (સૂર્યકુંડ) તેની આસપાસ બનેલા ૧૦૮ નાના મંદિરોને કારણે અત્યંત આકર્ષક લાગે છે. દર વર્ષે અહીં પ્રખ્યાત ઉત્તરાર્ધ મહોત્સવ (શાસ્ત્રીય નૃત્ય મહોત્સવ) યોજાય છે.

ઐતિહાસિક નગર જૂનાગઢ અને પાવાગઢ

- **જૂનાગઢ:** ગિરનારની તળેટીમાં વસેલું આ શહેર ઇતિહાસ પ્રેમીઓ માટે સોનાની ખાણ સમાન છે. અહીં સમ્રાટ અશોકનો શિલાલેખ, બૌદ્ધ ગુફાર્ઓ, નવાબકાળનો ભવ્ય મહોબત મકબરો અને અડી-કડી વાવ તથા નવઘણ ફૂવો આવેલા છે. ઉપરકોટનો કિલ્લો આ શહેરની શાન છે.
- **ચાંપાનેર-પાવાગઢ:** પંચમહાલ જિલ્લામાં આવેલું ચાંપાનેર પણ યુનેસ્કો વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટ છે. અહીં મોહમ્મદ બેગડાના સમયની કળાત્મક મસ્જિદો અને કિલ્લાઓ આવેલા છે, જ્યારે પાવાગઢ ડુંગર પર માતા કાળકાનું પવિત્ર શક્તિપીઠ આવેલું છે.

૨. કુદરતી અને વન્યજીવ પ્રવાસન (Nature & Wildlife)

ગુજરાત કુદરતી વિવિધતાથી સંપન્ન છે. અહીં એવા પ્રાણીઓ અને ભૌગોલિક દ્રશ્યો છે જે સમગ્ર વિશ્વમાં અન્ય ક્યાંય જોવા મળતા નથી.

ગીર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન (Gir National Park)

જૂનાગઢ, ગીર સોમનાથ અને અમરેલી જિલ્લામાં ફેલાયેલું ગીરનું જંગલ સમગ્ર એશિયા ખંડમાં એકમાત્ર એવું સ્થળ છે, જ્યાં કુદરતી વાતાવરણમાં મુક્તપણે વિહરતા **એશિયાટિક સિંહો** (Asiatic Lions) જોવા મળે છે. સિંહ દર્શન માટે સાસણ ગીર ખાતે વાઇલ્ડલાઇફ સફારીનું આયોજન કરવામાં આવે છે. સિંહો ઉપરાંત અહીં દીપડા, ચિત્તલ, ચોશિંગા (ફોર-હોર્ન્ડ એન્ટિલોપ) અને વિવિધ પ્રકારના પક્ષીઓ પણ મોટી સંખ્યામાં જોવા મળે છે.

કચ્છનું સફેદ રણ (White Rann of Kutch)

વિશ્વના સૌથી મોટા મીઠાના રણ તરીકે ઓળખાતું આ રણ શિયાળા દરમિયાન પ્રવાસીઓ માટે મુખ્ય આકર્ષણ બને છે. ખાસ કરીને શરદ પૂનમની રાત્રે, જ્યારે ચંદ્રનો પ્રકાશ આ સફેદ મીઠાની યાદર પર પડે છે, ત્યારે આખું રણ ચાંદીની જેમ ચમકી ઉઠે છે. અહીં દર વર્ષે નવેમ્બરથી ફેબ્રુઆરી દરમિયાન '**રણોત્સવ**' યોજાય છે, જ્યાં પ્રવાસીઓ ટેન્ટ સિટીમાં રહીને કચ્છી લોકસંગીત, નૃત્ય અને હસ્તકલાનો આનંદ માણી શકે છે. નજીકમાં આવેલો કાળો ડુંગર કચ્છનું સૌથી ઊંચું સ્થળ છે, જ્યાંથી રણનો સુંદર નજારો દેખાય છે.

નળસરોવર પક્ષી અભયારણ્ય (Nalsarovar)

અમદાવાદ અને સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાની સરહદે આવેલું નળસરોવર એ ભારતનું એક મહત્વનું વેટલેન્ડ (Ramsar Site) છે. શિયાળાની ઋતુમાં અહીં સાઇબેરિયા અને અન્ય ઠંડા પ્રદેશોમાંથી હજારો માઇગ્રેટરી (યાયાવર) પક્ષીઓ આવે છે. ફ્લેમિંગો (મોટા હંસ), પેલિકન અને કેન્સ જેવા પક્ષીઓને નિહાળવા માટે સવારના સમયે બોટિંગ કરવું એ એક અદ્ભુત અનુભવ છે.

૩. આધુનિક અને વૈશ્વિક પ્રવાસન સ્થળો

નવા યુગની સાથે ગુજરાતે વૈશ્વિક કક્ષાના એન્જિનિયરિંગ અને પ્રવાસન કેન્દ્રો વિકસાવ્યા છે.

સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી (Statue of Unity – એકતા નગર)

નર્મદા જિલ્લાના કેવડિયા ખાતે નર્મદા નદીના કિનારે આવેલી અખંડ ભારતના શિલ્પી સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની આ પ્રતિમા **૧૮૨ મીટર** ની ઊંચાઈ સાથે વિશ્વની સૌથી ઊંચી પ્રતિમા છે. આ માત્ર એક સ્ટેચ્યુ નથી, પરંતુ એક સંપૂર્ણ પ્રવાસન હબ છે. અહીં નીચે મુજબના આકર્ષણો આવેલા છે:

- **વ્યૂઇંગ ગેલેરી:** પ્રતિમાની અંદર ૧૫૩ મીટરની ઊંચાઈએ આવેલી ગેલેરીમાંથી નર્મદા ડેમ અને સાતપુડા-વિંધ્યાચલ પર્વતમાળાનો અદ્ભુત નજારો દેખાય છે.
- **અન્ય આકર્ષણો:** જંગલ સફારી (વર્લ્ડ ક્લાસ ઝૂ), ગ્લો ગાર્ડન (રાત્રે લાઈટોથી ચમકતો બગીચો), વેલી ઓફ ફ્લાવર્સ, ન્યુટ્રિશન પાર્ક અને નર્મદા આરતી.

અમદાવાદ – ભારતનું પ્રથમ હેરિટેજ સિટી

યુનેસ્કો દ્વારા ભારતનું સર્વપ્રથમ 'વર્લ્ડ હેરિટેજ સિટી' જાહેર કરાયેલું અમદાવાદ પ્રાચીન અને આધુનિકતાનું મિશ્રણ છે.

- **સાબરમતી આશ્રમ:** મહાત્મા ગાંધીજીનું આ નિવાસસ્થાન શાંતિ અને અહિંસાનું વૈશ્વિક પ્રતીક છે. અહીંથી જ તેમણે પ્રખ્યાત દાંડી કૂચની શરૂઆત કરી હતી.
- **સાબરમતી રિવરફ્રન્ટ:** નદીના કિનારે બનેલો આ સુંદર પટ્ટો વોકિંગ, સાયકલિંગ અને સાંજના સમયે બેસવા માટે ઉત્તમ સ્થળ છે. અહીં આવેલો અટલ બ્રિજ (પેડેસ્ટ્રિયન બ્રિજ) તેની અનન્ય ડિઝાઇન માટે જાણીતો છે.
- **સાયન્સ સિટી:** વિદ્યાર્થીઓ અને વિજ્ઞાન પ્રેમીઓ માટે આ એક મોટું આકર્ષણ છે. અહીં રોબોટિક્સ ગેલેરી, એકવાટિક ગેલેરી (ભારતની સૌથી મોટી એકવેરિયમ સિસ્ટમ) અને સ્પેસ સેન્ટર આવેલા છે.

૪. મુખ્ય ધાર્મિક પ્રવાસન સ્થળો (Spiritual Tourism)

ગુજરાતની ભૂમિ પર આસ્થાના અસંખ્ય કેન્દ્રો આવેલા છે, જ્યાં વર્ષે લાખો શ્રદ્ધાળુઓ માથું ટેકવવા આવે છે.

પવિત્ર સ્થળ	મહત્વ અને વિશેષતા	જિલ્લો / સ્થાન
સોમનાથ મંદિર	પ્રભાસ પાટણમાં આવેલું આ મંદિર હિન્દુ ધર્મના ૧૨ પવિત્ર જ્યોતિર્લિંગોમાં પ્રથમ છે. દરિયાકિનારે આવેલું આ ભવ્ય મંદિર ભૂતકાળમાં અનેકવાર આક્રમણોનો ભોગ બન્યા પછી પણ દર વખતે વધુ ભવ્યતા સાથે પુનઃનિર્માણ પામ્યું છે, જે ભારતની અખંડ શ્રદ્ધાનું પ્રતીક છે.	ગીર સોમનાથ
દ્વારકાધીશ મંદિર	ભગવાન શ્રીકૃષ્ણની સોનાની નગરી તરીકે જાણીતી દ્વારકા, ભારતના ચાર પવિત્ર ધામોમાંનું એક છે. ગોમતી નદીના કિનારે આવેલું ૫ માળનું 'જગત મંદિર' તેની સ્થાપત્ય કળા અને ભવ્ય ધ્વજારોહણ માટે વિશ્વવિખ્યાત છે. નજીકમાં જ બેટ દ્વારકા અને શિવરાજપુર બીચ આવેલા છે.	દેવભૂમિ દ્વારકા
અંબાજી મંદિર	આરાસુર ડુંગર પર આવેલું આ મંદિર ભારતની ૫૧ શક્તિપીઠોમાં હૃદયસમું સ્થાન ધરાવે છે. અહીં માતાજીની કોઈ મૂર્તિ નથી, પરંતુ પવિત્ર 'શ્રીચંત્ર'ની પૂજા થાય છે. ગબ્બર ગઢ પર જ્યોત દર્શનનું વિશેષ મહત્વ છે.	બનાસકાંઠા
પાલીતાણા જૈન મંદિરો	શત્રુંજય પર્વત પર ૮૬૩ થી વધુ જૈન મંદિરો આવેલા છે. તે વિશ્વનું એકમાત્ર એવું પર્વત-નગર છે જે સંપૂર્ણપણે જૈન સ્થાપત્ય કળાથી સુશોભિત છે. જૈન ધર્મના પ્રથમ તીર્થંકર ભગવાન ઋષભદેવનું મુખ્ય મંદિર અહીં આવેલું છે.	ભાવનગર
ડાકોર અને શામળાજી	ડાકોરમાં રાજા રણછોડરાયજી (કૃષ્ણ) નું ભવ્ય મંદિર છે, જ્યાં પૂનમના દિવસે મોટો મેળો ભરાય છે. જ્યારે મેશ્વો નદીના કિનારે આવેલું શામળાજી ગદાધર વિષ્ણુ મંદિર તેના સુંદર કોતરણીકામ માટે જાણીતું છે.	ખેડા અને અરવલ્લી

૫. હિલ સ્ટેશન અને દરિયા કિનારા (Hill Station & Beaches)

જો પ્રવાસીઓને પ્રકૃતિના સાંનિધ્યમાં શાંતિ પળો વિતાવવી હોય, તો ગુજરાત પાસે પર્વતો અને સુંદર બીચ પણ ઉપલબ્ધ છે.

સાપુતારા (ગુજરાતનું એકમાત્ર હિલ સ્ટેશન)

ડાંગ જિલ્લાના સહ્યાદ્રી પર્વતમાળામાં આશરે ૧,૦૦૦ મીટરની ઊંચાઈએ આવેલું સાપુતારા ગુજરાતનું એકમાત્ર હિલ સ્ટેશન છે. ચોમાસાની ઋતુમાં આ સ્થળ લીલોતરીની ચાદર ઓઢી લે છે અને ધુમ્મસભર્યું વાતાવરણ પ્રવાસીઓને મંત્રમુગ્ધ કરે છે. અહીં સાપુતારા તળાવમાં બોટિંગ, રોપ-વે (Ropeway), સનસેટ પોઈન્ટ, સ્ટેપ ગાર્ડન અને નજીકમાં આવેલા ગિરા ઘોંઘ (Gira Waterfall) મુખ્ય આકર્ષણો છે.

શિવરાજપુર બીચ અને અહમદપુર માંડવી બીચ

- **શિવરાજપુર બીચ (દ્વારકા):** આ બીચને પ્રતિષ્ઠિત વૈશ્વિક 'બ્લુ ફ્લેગ' (Blue Flag Certification) મળેલું છે, જે દર્શાવે છે કે આ બીચ અત્યંત સ્વચ્છ અને સુરક્ષિત છે. અહીંનું પાણી કાય જેવું ચોખ્ખું નીલું દેખાય છે, જ્યાં પ્રવાસીઓ સ્કુબા ડાઇવિંગ અને અન્ય વોટર સ્પોર્ટ્સની મજા માણી શકે છે.
- **માંડવી બીચ (કચ્છ):** વિજય વિલાસ પેલેસની નજીક આવેલો આ બીચ તેના સોનેરી રેતીના પટ્ટ અને સૂર્યાસ્તના સુંદર દ્રશ્યો માટે જાણીતો છે. અહીં ઊંટ સવારી અને ઘોડા સવારીનું વિશેષ આકર્ષણ છે.

ટૂંકમાં પ્રવાસનું આયોજન કરવા માટેની ટીપ્સ

- **ઉત્તમ સમય:** ગુજરાતની મુલાકાત લેવા માટે નવેમ્બરથી માર્ચ મહિનાનો સમયગાળો સર્વોત્તમ ગણાય છે, કારણ કે આ સમયે વાતાવરણ ખુશનુમા હોય છે અને રણોત્સવ તથા અન્ય મેળાઓ પણ આ જ ગાળામાં યોજાય છે.
- **પરિવહન:** ગુજરાત રોડ, રેલવે અને એર કનેક્ટિવિટીથી દેશભરમાં ઉત્તમ રીતે જોડાયેલું છે. અમદાવાદનું સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ ઈન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર છે.

ગુજરાત એ માત્ર જોવાલાયક સ્થળોનો સમૂહ નથી, પરંતુ તે એક જીવંત અનુભવ છે. અહીંની મહેમાનગતિ (અતિથિ દેવો ભવ:) અને સ્વાદિષ્ટ પરંપરાગત ભોજન પ્રવાસીઓના પ્રવાસને કાયમ માટે યાદગાર બનાવી દે છે.

ગુજરાતના ધાર્મિક અને પવિત્ર સ્થાનો

ગુજરાતની ભૂમિ સંતો, શૂરવીરો અને ભક્તોની ભૂમિ રહી છે. અહીં ભારતભરના શ્રદ્ધાળુઓ માટે આસ્થાના કેન્દ્રો આવેલા છે.

પવિત્ર સ્થળ	મહત્વ / વિશેષતા	સ્થાન (જિલ્લો)
સોમનાથ મંદિર	ભારતના ૧૨ જ્યોતિર્લિંગોમાં પ્રથમ જ્યોતિર્લિંગ, હિન્દુ ધર્મનું સ્મૃતિ તીર્થ	ગીર સોમનાથ
દ્વારકાધીશ મંદિર	ભગવાન કૃષ્ણની નગરી, આદિ શંકરાચાર્ય સ્થાપિત ચાર ધામોમાંનું એક	દેવભૂમિ દ્વારકા
અંબાજી મંદિર	ભારતની ૫૧ શક્તિપીઠોમાં હૃદયસમું સ્થાન, આરાસુર ડુંગર	બનાસકાંઠા
પાલીતાણા	શત્રુંજય પર્વત પર ૮૬૩ થી વધુ જૈન મંદિરો, વિશ્વનું એકમાત્ર મંદિર નગર	ભાવનગર
ડાકોર	રણછોડરાયજીનું પ્રસિદ્ધ મંદિર, પૂનમના મેળાનું વિશેષ મહત્વ	ખેડા

સ્વાદિષ્ટ ગુજરાતી ભોજન: ગળચટ્ટું અને લાજવાબ

ગુજરાતી લોકો ખાવા-પીવાના ખૂબ શોખીન હોય છે. ગુજરાતી ભોજનની ખાસિયત એ છે કે તે મોટે ભાગે સંપૂર્ણ શાકાહારી હોય છે અને તેમાં તીખાશ સાથે થોડી ગળ્યાશ (ખાંડ અથવા ગોળ) નું અદભુત મિશ્રણ હોય છે.

- **ગુજરાતી થાળી:** એક પરંપરાગત થાળીમાં રોટલી/પુરી, દાળ, ભાત, શાક (અલગ-અલગ પ્રકારના), કઠોળ, ફરસાણ, અથાણું, પાપડ અને છાસનો સમાવેશ થાય છે. આ થાળી વૈવિધ્યથી ભરપૂર હોય છે.
- **પ્રખ્યાત ફરસાણ:** ખમણ, ઢોકળા, ખાંડવી, પાત્રા અને મુઠિયા વગેરે વરાળથી બાફીને બનતી હેલ્ધી વાનગીઓ છે.
- **જલેબી-ફાફડા:** વિજ્યાદશમી (દશેરા) ના દિવસે ગુજરાતમાં કરોડો રૂપિયાના ફાફડા-જલેબી ખવાઈ જાય છે. આ કોમ્મિયેશન ગુજરાતીઓનું ઓલ-ટાઇમ ફેવરિટ છે.
- **સૌરાષ્ટ્રનું ગાંઠિયા અને સુરતનું ઊંધીયું:** સુરત વિશે તો કહેવાય જ છે કે "સુરતનું જમણ અને કાશીનું મરણ". શિયાળામાં બનતું ઊંધીયું અને જલેબી સુરતની ઓળખ છે.

આર્થિક પાવરહાઉસ અને ઉદ્યોગ સાહસિકતા (Business & Economy)

ગુજરાતીઓની રંગોમાં વેપાર દોડે છે એવું કહીએ તો અતિશયોક્તિ નથી. ઉદ્યોગ સાહસિકતા (Entrepreneurship) એ ગુજરાતી લોહીની મુખ્ય લાક્ષણિકતા છે.

- **ટેક્સટાઈલ અને ડાયમંડ હબ:** સુરત વિશ્વમાં કટ અને પોલીશ થતા કુલ હીરાના આશરે ૯૦% હીરા પ્રોસેસ કરે છે. આ ઉપરાંત સુરત ભારતનું કપડાનું મોટું બજાર છે.
- **અમૂલ (AMUL):** આણંદ ખાતે આવેલી આ ડેરી સહકારી ચળવળનું શ્રેષ્ઠ ઉદાહરણ છે. શ્વેત ક્રાંતિ (White Revolution) ના પ્રણેતા ડૉ. વર્ગીસ કુરિયનના પ્રયાસોથી અમૂલ આજે વૈશ્વિક બ્રાન્ડ બની ગઈ છે અને ભારતને દૂધ ઉત્પાદનમાં પ્રથમ ક્રમે લાવ્યું છે.
- **ઔદ્યોગિક વિકાસ:** રિલાયન્સની જામનગર ખાતે આવેલી વિશ્વની સૌથી મોટી રિફાઈનરી હોય કે ટાટા અને અન્ય ઓટોમોબાઈલ પ્લાન્ટ્સ, ગુજરાત ઉદ્યોગો માટે સ્વર્ગ સમાન છે. વાઇબ્રન્ટ ગુજરાત ગ્લોબલ સમિટ (Vibrant Gujarat) દ્વારા વિશ્વભરના રોકાણકારો ગુજરાત તરફ આકર્ષાયા છે.

ગુજરાતની મહાન વિભૂતિઓ

આ ભૂમિએ એવા રત્નો પેદા કર્યા છે જેમણે માત્ર ગુજરાતનું જ નહીં, પરંતુ સમગ્ર વિશ્વનું ભાગ્ય બદલી નાખ્યું.

૧. **મહાત્મા ગાંધી:** સત્ય અને અહિંસાના જોરે બ્રિટિશ સામ્રાજ્યને હલાવી દેનાર રાષ્ટ્રપિતા ગાંધીજીનો જન્મ પોરબંદરમાં થયો હતો. તેમના સાબરમતી આશ્રમ અને દાંડી કૂચે ભારતની આઝાદીના પાયા નાખ્યા હતા.
૨. **સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ:** 'લોખંડી પુરુષ' તરીકે જાણીતા સરદારે આઝાદી પછી ૫૦૦થી વધુ દેશી રજવાડાઓનું ભારતીય સંઘમાં વિલીનીકરણ કરીને અખંડ ભારતનું નિર્માણ કર્યું.
૩. **વિક્રમ સારાભાઈ:** ભારતીય અવકાશ કાર્યક્રમના પિતા (Father of Indian Space Program) ગણાતા ડૉ. વિક્રમ સારાભાઈ અમદાવાદના હતા. તેમણે ઇસરો (ISRO) ની સ્થાપનામાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવી હતી.
૪. **નરેન્દ્ર મોદી:** ગુજરાતના પૂર્વ મુખ્યમંત્રી અને ભારતના વર્તમાન વડાપ્રધાન, જેમણે ગુજરાત મોડલ (Gujarat Model) દ્વારા દેશ અને દુનિયામાં વિકાસની નવી વ્યાખ્યા સ્થાપિત કરી.
૫. **ધીરુભાઈ અંબાણી:** એક સામાન્ય પરિવારમાંથી આવીને ભારતનું સૌથી મોટું બિઝનેસ સામ્રાજ્ય 'રિલાયન્સ' ઊભું કરનાર સ્મરણીય ઉદ્યોગપતિ.

ગુજરાત વિશેના કેટલાક અજાણ્યા અને રસપ્રદ તથ્યો (Interesting Facts)

ચાલો ગુજરાત વિશેની કેટલીક એવી વાતો જાણીએ જે કદાચ ખૂબ ઓછા લોકો જાણતા હશે.

- **એશિયાનું પ્રથમ ગ્રીનફિલ્ડ ગિફ્ટ સિટી:** ગાંધીનગરમાં આવેલું GIFT City (Gujarat International Finance Tec-City) ભારતનું પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવા કેન્દ્ર છે, જે સિંગાપોર અને દબાઈ જેવા વૈશ્વિક હબ સાથે સ્પર્ધા કરે છે.
- **સૌથી ઓછો ગુનાખોરી દર:** ભારતનાં સૌથી સુરક્ષિત રાજ્યોમાં ગુજરાત મોખરે છે. ખાસ કરીને મહિલાઓ રાત્રે ગમે તે સમયે મુક્તપણે હરીફરી શકે છે.
- **શાકાહારી રાજ્ય:** ભારતમાં સૌથી વધુ શાકાહારી વસ્તી ધરાવતા રાજ્યોમાં ગુજરાત મોખરે સ્થાન ધરાવે છે. વૈશ્વિક બ્રાન્ડ્સ (જેમ કે પિઝા હટ, મેકડોનાલ્ડ્સ) એ પણ ગુજરાતમાં પોતાના ખાસ ૧૦૦% વેજીટેરિયન આઉટલેટ્સ ખોલવા પડ્યા છે.
- **મીઠાનું સૌથી મોટું ઉત્પાદક:** ભારત દેશમાં વપરાતા કુલ મીઠાના ૭૦% કરતા વધુ મીઠાનું ઉત્પાદન એકલું ગુજરાત (મુખ્યત્વે કચ્છ અને સુરેન્દ્રનગર) કરે છે.

ઉપસંહાર: ગરવી ગુજરાતની અસ્મિતા

ગુજરાત માત્ર એક ભૌગોલિક ટુકડો નથી, પરંતુ તે એક વિચાર છે, એક સંસ્કાર છે અને સમૃદ્ધિની પરંપરા છે. અહીંના લોકો મહેનતુ, શાંતિપ્રિય, અતિથિ સત્કાર કરનારા અને વ્યાપાર બુદ્ધિથી સભર છે.

આ ભૂમિ વસુધૈવ કુટુંબકમની ભાવનામાં માને છે. જો તમે હજુ સુધી આ અદ્ભુત રાજ્યની મુલાકાત નથી લીધી, તો ચોક્કસ પ્લાન કરો, કારણ કે ગુજરાતને જોયા વગર ભારત દેશની સાચી ઓળખ અધૂરી છે.

ગુજરાતનો ઇતિહાસ હજારો વર્ષ જૂનો છે. સિંધુ ઘાટી સંસ્કૃતિના મહત્વપૂર્ણ અવશેષો ગુજરાતમાં મળી આવ્યા છે. લોથલ અને ધોળાવીરા જેવા પ્રાચીન શહેરો વિશ્વની સૌથી જૂની સંસ્કૃતિઓમાંના એકના સાક્ષી છે.

ગુજરાત વિશે જાણવા જેવું [PDF]

આપણું ગૌરવશાળી ગુજરાત વિવિધતામાં એકતાથી ભરેલું છે. ભારતના રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રમાં પણ ગુજરાત એક મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. જો તમે જાણવા જેવું અંગેનો વિગતવાર PDF ડાઉનલોડ કરવા માંગો છો તો નીચેની કરી શકો છો.

Download PDF

આજે ગુજરાત માત્ર એક રાજ્ય નથી પરંતુ વિકાસ, સંસ્કૃતિ, પરંપરા અને આધુનિકતાનું પ્રતિક બની ગયું છે. જો તમને ઉપર દર્શાવેલા PDF માં કોઈ પણ પ્રકારની મુશ્કેલી જણાય તો તરત જ અમને કોમેન્ટ કરીને જણાવો.

મહત્વના પ્રશ્નોત્તરી (FAQs)

અહીં "ગુજરાત વિશે જાણવા જેવું" (Gujarat Vishe Janva Jevu) લેખના આધારે વારંવાર પૂછાતા ૫ મહત્વના પ્રશ્નોત્તરી (FAQs) નીચે મુજબ છે.

૧. ગુજરાત રાજ્યની સ્થાપના ક્યારે અને કઈ ચળવળના પરિણામે થઈ હતી?

જવાબ: ગુજરાત રાજ્યની સ્થાપના ૧ મે ૧૯૬૦ ના રોજ થઈ હતી. ભારત આઝાદ થયું ત્યારે ગુજરાત એ બૃહદ મુંબઈ રાજ્યનો એક ભાગ હતું. ગુજરાતી ભાષી લોકો માટે અલગ રાજ્ય મેળવવા માટે **ઇન્દુલાલ યાજ્ઞિક** (ઇન્દુયાયા) ની આગેવાની હેઠળ '**મહાગુજરાત આંદોલન**' શરૂ થયું હતું, જેના સફળ પરિણામે ગુજરાત એક સ્વતંત્ર રાજ્ય તરીકે અસ્તિત્વમાં આવ્યું.

૨. ગુજરાતમાં સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિના કયા મુખ્ય સ્થળો આવેલા છે અને તેની વિશેષતા શું છે?

જવાબ: ગુજરાતમાં સિંધુ ખીણની સંસ્કૃતિના મુખ્ય બે વિશ્વવિખ્યાત સ્થળો આવેલા છે.

- **લોથલ (અમદાવાદ જિલ્લો):** આ સ્થળ વિશ્વનું સૌથી જૂનું માનવસર્જિત બંદર (Dockyard) ગણાય છે, જ્યાંથી પ્રાચીન સમયમાં મેસોપોટેમિયા અને ઇજિપ્ત સુધી દરિયાઈ વેપાર થતો હતો.
- **ધોળાવીરા (કચ્છ):** આ નગર તેની અદ્ભુત નગરરચના અને અત્યાધુનિક વોટર હાર્વેસ્ટિંગ (વરસાદી પાણીના સંગ્રહની) સિસ્ટમ માટે જાણીતું છે. તેને યુનેસ્કો (UNESCO) દ્વારા વર્લ્ડ હેરિટેજ સાઇટ જાહેર કરવામાં આવ્યું છે.

૩. ગુજરાત પાસે કેટલો લાંબો દરિયા કિનારો છે અને તેનો આર્થિક ફાયદો શું છે?

જવાબ: ગુજરાત પાસે ભારતભરમાં સૌથી લાંબો આશરે **૧,૬૦૦ કિલોમીટર** જેટલો દરિયા કિનારો છે. આ વિશાળ દરિયાઈ પટ્ટાને કારણે જ સદીઓથી ગુજરાત વૈશ્વિક વેપારનું મુખ્ય કેન્દ્ર રહ્યું છે. તેના લીધે અસંખ્ય બંદરોનો વિકાસ થયો છે, જે કાપડ, હીરા અને પેટ્રોલિયમ જેવા મોટા ઉદ્યોગોના આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપાર માટે આશીર્વાદરૂપ સાબિત થયો છે.

૪. ગુજરાતના કયા સાંસ્કૃતિક નૃત્યને વૈશ્વિક સ્તરે યુનેસ્કો (UNESCO) ની માન્યતા મળી છે?

જવાબ: ગુજરાતના વિશ્વપ્રસિદ્ધ નૃત્ય '**ગરબા**' ને વર્ષ ૨૦૨૩ માં યુનેસ્કો (UNESCO) દ્વારા '**અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસા**' (**Intangible Cultural Heritage**) તરીકે સત્તાવાર માન્યતા આપવામાં આવી છે. આસો મહિનાની નવરાત્રિ દરમિયાન રમાતો આ ઉત્સવ વિશ્વનો સૌથી લાંબો નૃત્ય મહોત્સવ છે.

પ. વિશ્વની સૌથી ઊંચી પ્રતિમા કઈ છે અને તે ગુજરાતમાં ક્યાં આવેલી છે?

જવાબ: વિશ્વની સૌથી ઊંચી પ્રતિમા 'સ્ટેચ્યુ ઓફ યુનિટી' (**Statue of Unity**) છે, જેની ઊંચાઈ ૧૮૨ મીટર છે. આ પ્રતિમા અખંડ ભારતના શિલ્પી સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલની છે અને તે ગુજરાતના નર્મદા જિલ્લામાં આવેલા કેવડિયા (એકતા નગર) ખાતે નર્મદા નદીના કિનારે બનાવવામાં આવી છે.

આશા કરુ છુ ગુજરાત વિશે જાણવા જેવું વિશેની બધી માહિતી સારી રીતે તમારા સુધી પહોંચાડી શકી છુ. પોસ્ટ સારી લાગી હોય તો અન્ય લોકો સાથે શેયર કરવા માટે પણ નમ્ર વિનંતી છે.